

บทวิจัย

ปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมป้องกันการได้รับพิษจากสารนิโคตินในใบยาสูบของเกษตรกรปลูกยาสูบ
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประเทศไทย

FACTORS RELATED TO NICOTINE POISONING PREVENTION BEHAVIORS AMONG TOBACCO
FARMERS IN THE NORTHEASTERN THAILAND

วศินภัทร์ ปิยะพงศ์สกุล*
สุนีย์ ละกะปิ่น** สุรินธร กลัมพการ**

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ประยุกต์ใช้ PRECEDE-PROCEED เป็นกรอบแนวคิดและมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมป้องกันการได้รับพิษจากสารนิโคตินในใบยาสูบของเกษตรกรปลูกยาสูบในประเทศไทย กลุ่มตัวอย่างเป็นเกษตรกรปลูกยาสูบในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย จำนวน 329 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ตามแบบวัดแบบมีโครงสร้างที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันและการถดถอยพหุคูณแบบขั้นต้น

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีพฤติกรรมป้องกันการได้รับพิษจากสารนิโคตินในใบยาสูบระดับปานกลาง (ร้อยละ 63.8) ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นต้นพบว่า การรับรู้ความรุนแรงของสารนิโคตินในใบยาสูบ การรับรู้ประโยชน์ของการป้องกัน และการรับรู้อุปสรรคของการป้องกันการได้รับสารนิโคตินในใบยาสูบ การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวและการเข้าถึงแหล่งประโยชน์ เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อพฤติกรรมป้องกันการได้รับพิษจากสารนิโคตินในใบยาสูบโดยอธิบายได้ร้อยละ 47.8

ผลการวิจัยให้ข้อเสนอแนะว่า ควรมีการส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกยาสูบได้มีการรับรู้ความรุนแรงของสารนิโคตินในใบยาสูบ รับรู้ประโยชน์ของการป้องกันการได้รับสารนิโคตินในใบยาสูบ การจัดการต่ออุปสรรคในการป้องกันการได้รับสารนิโคตินในใบยาสูบ รวมทั้งสนับสนุนการเข้าถึงแหล่งประโยชน์อย่างเหมาะสมและให้ครอบครัวได้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมพฤติกรรมป้องกันการได้รับพิษจากสารนิโคตินในใบยาสูบ

คำสำคัญ: เกษตรกรปลูกยาสูบ/ พฤติกรรมป้องกันสุขภาพ/ การได้รับพิษจากสารนิโคตินในใบยาสูบ/

PRECEDE – PROCEED Framework

ผู้รับผิดชอบหลัก: รองศาสตราจารย์สุนีย์ ละกะปิ่น ภาควิชาการพยาบาลสาธารณสุข คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

* นักศึกษาหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์) สาขาวิชาเอกการพยาบาลสาธารณสุข คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

** รองศาสตราจารย์ ภาควิชาการพยาบาลสาธารณสุข คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ABSTRACT

This research applied PRECEDE-PROCEED as a conceptual framework and aimed to explore the factors related to nicotine poisoning prevention behaviors among Thai tobacco farmers. The sample was 329 tobacco farmers in the Northeastern Thailand. Data were collected by interview using structural questions which developed by researchers. The data was analysed using descriptive statistics, Pearson's product-moment correlation and stepwise multiple regression analysis.

Result showed that most of tobacco farmers practiced nicotine poisoning prevention behaviors in moderate level (63.8%). Stepwise multiple regression analysis of significantly relation factors revealed that factors contributing to nicotine poisoning prevention behaviors included perceived severity of nicotine poisoning, perceived benefits and barriers of nicotine poisoning prevention, social support from family, and accessibility to resources. (p-value < .05) All these factors could account for the variation of nicotine poisoning prevention behaviors at 47.8 %.

The findings suggested that should be enhance tobacco farmers awareness on the severity of nicotine poisoning from tobacco leaves, benefits of nicotine poisoning prevention, and reduce barriers to preventing nicotine poisoning. Accessibility to resources and encouraging families support for conducting nicotine poisoning prevention behaviors among tobacco farmers should also be increased.

Keywords: Tobacco farmers; Prevention behaviors; Nicotine Poisoning; PRECEDE – PROCEED Framework

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เกษตรกรปลูกยาสูบเป็นแรงงานภาคเกษตรกรรมที่พบว่าจากกระบวนการทำงานปลูกยาสูบทำให้มีโอกาสได้รับพิษจากสารนิโคตินในใบยาสูบ (Nicotine poisoning หรือ Green Tobacco Sickness) โดยมีลักษณะอาการที่สำคัญ คือ อาการปวดศีรษะ วิงเวียนศีรษะ คลื่นไส้ อาเจียน ความดันโลหิตและอัตราการเต้นของหัวใจเพิ่มสูงขึ้น ส่วนอาการอื่นๆ ที่อาจมีได้ ได้แก่ เหนื่อยอ่อนเพลีย ปวดท้อง เป็นตะคริวที่ท้อง ท้องเสีย เหงื่อออกมาก น้ำลายหลั่งมาก หนาวสั่น หายใจลำบาก ขาดน้ำ ความดันโลหิตและชีพจรผิดปกติ (New York Center for Agricultural Medicine & Health, 2006; Schmitt, Kouimintzis, & Kirch, 2007; Parikh, Gokani, Docyor, Kulkanrni, Shah, & Saived, 2008; Furer, Hersch, Silvetzki, Breuer, & Zevin, 2011; Human Rights Watch, 2014) ซึ่งจากผลการศึกษาที่ผ่านมา พบว่า มีชาวไร่ยาสูบที่ได้รับพิษจากสารนิโคตินในใบยาสูบอยู่ระหว่างร้อยละ 4 ถึงร้อยละ 89 (Schmitt, Kouimintzis, & Kirch, 2007; Parikh et al., 2008; Schep, Slaughter, & Beasley, 2009)

สำหรับในประเทศไทยพบว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นเขตพื้นที่ที่มีการปลูกยาสูบมากที่สุด และมีการเพิ่มพื้นที่การปลูกยาสูบเพิ่มมากขึ้นทุกปี โดยเฉพาะในเขตพื้นที่สำนักงานยาสูบนครพนมที่มีความหนาแน่นของการปลูกยาสูบมากที่สุด โดยมีพื้นที่ปลูกยาสูบทั้งหมด 11 อำเภอ ครอบคลุมพื้นที่ 3 จังหวัด คือ นครพนม สกลนคร และบึงกาฬ (สำนักงานยาสูบนครพนม, 2554) จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าไม่มีการรายงานและการเฝ้าระวังเกี่ยวกับการได้รับพิษจากสารนิโคตินในใบยาสูบ พบเพียงการศึกษาเกี่ยวกับ

พฤติกรรมป้องกันการได้รับพิษจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช และยังไม่พบการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมป้องกันการได้รับพิษจากสารนิโคตินในใบยาสูบของเกษตรกรปลูกยาสูบและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งพฤติกรรมป้องกันการได้รับพิษจากสารนิโคตินในใบยาสูบสามารถช่วยป้องกันหรือลดการการได้รับพิษจากสารนิโคตินในใบยาสูบได้ (New York Center for Agricultural Medicine & Health, 2006; Schmitt, Kouimintzis, & Kirch, 2007)

จาก PRECEDE - PROCEED Framework ของกรีนและครูเตอร์ (Green & Kreuter, 2005) โดยเฉพาะขั้นตอนที่ 3 (Educational and Ecological Assessment) ซึ่งเป็นขั้นตอนการวิเคราะห์หาสาเหตุ ปัจจัยด้านต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการทำพฤติกรรมสุขภาพ ครอบคลุมทั้งปัจจัยภายในตัวบุคคล และปัจจัยภายนอกตัวบุคคล ดังนั้นในการศึกษานี้ผู้วิจัยจึงประยุกต์แนวคิดดังกล่าวมาเป็นกรอบในการกำหนดปัจจัยที่ศึกษา โดยมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง คือ

1) ปัจจัยนำ (Predisposing factors) เป็นปัจจัยพื้นฐาน และเป็นปัจจัยที่เกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ของบุคคลที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจในการแสดงพฤติกรรม ซึ่งในการศึกษานี้ประกอบไปด้วย เพศ อายุ สถานภาพ สมรส ระดับการศึกษา รายได้ การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการได้รับสารนิโคตินในใบยาสูบ การรับรู้ความรุนแรงของสารนิโคตินในใบยาสูบ การรับรู้ประโยชน์ของการป้องกันการได้รับสารนิโคตินในใบยาสูบ และการรับรู้อุปสรรคของการป้องกันการได้รับสารนิโคตินในใบยาสูบ

2) ปัจจัยเอื้อ (Enabling factors) หมายถึงทักษะ ทรัพยากรหรือแหล่งทรัพยากร การบริการและอุปสรรคที่สามารถส่งเสริมหรือขัดขวางการแสดงพฤติกรรมของบุคคลได้ ในการศึกษาครั้งนี้

ได้แก่ การเข้าถึงแหล่งประโยชน์ในการป้องกันการได้รับพิษจากสารนิโคตินในใบยาสูบ

3) ปัจจัยเสริม (Reinforcing factors) หมายถึง รางวัลและ สิ่งที่คุณจะได้รับหรือคาดว่าจะได้รับจากบุคคลอื่นอันเป็นผลมาจากการกระทำของตนเอง อาจเป็นการสนับสนุน หรือชดเชยรางวัลแสดงพฤติกรรมของคุณก็ได้ และสิ่งเหล่านี้คุณจะได้รับจากบุคคลหรือสิ่งที่มีอิทธิพลต่อตนเอง ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ แรงสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว บุคลากรสาธารณสุข บุคลากรสำนักงานยาสูบหรือสถานีใบยาสูบ ซึ่งผลจากการศึกษาจะสามารถใช้เป็นแนวทางสำหรับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข สำนักงานยาสูบ รวมถึงหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในการวางแผนการบริการด้านสุขภาพเพื่อส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมป้องกันการได้รับพิษจากสารนิโคตินในใบยาสูบกลุ่มเกษตรกรปลูกยาสูบได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดความปลอดภัยและมีสุขภาพอนามัยที่ดี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาพฤติกรรมป้องกันการได้รับพิษจากสารนิโคตินในใบยาสูบและปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมป้องกันการได้รับพิษจากสารนิโคตินในใบยาสูบของเกษตรกรปลูกยาสูบในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สมมติฐานการวิจัย

1. ปัจจัยนำ ได้แก่ ด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการได้รับสารนิโคตินในใบยาสูบ การรับรู้ความรุนแรงของสารนิโคตินในใบยาสูบ การรับรู้ประโยชน์ของการป้องกันการได้รับสารนิโคตินในใบยาสูบ และการรับรู้อุปสรรคของการป้องกันการได้รับสารนิโคตินในใบยาสูบ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมป้องกันการได้รับพิษจากสารนิโคตินในใบยาสูบ

2. ปัจจัยเอื้อ ได้แก่ การเข้าถึงแหล่งประโยชน์ในการป้องกันการได้รับพิษจากสารนิโคตินในใบยาสูบ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมป้องกันการได้รับพิษจากสารนิโคตินในใบยาสูบ

3. ปัจจัยเสริม ได้แก่ แรงสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว บุคลากรสาธารณสุข และบุคลากรสำนักงานยาสูบหรือสถานีใบยาสูบ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมป้องกันการได้รับพิษจากสารนิโคตินในใบยาสูบ

4. ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริมสามารถร่วมอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมป้องกันการได้รับพิษจากสารนิโคตินในใบยาสูบได้

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytic descriptive research) แบบภาคตัดขวาง (Cross sectional studies)

ประชากร คือ เกษตรกรปลูกยาสูบในสังกัดสำนักงานยาสูบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

กลุ่มตัวอย่าง คือ เกษตรกรปลูกยาสูบในสังกัดสำนักงานยาสูบนครพนมที่มีอายุการทำงานปลูกยาสูบอย่างน้อย 1 ปี คำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของแดเนียล (Daniel, 2005) ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 329 คน ทำการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multiple-stage random sampling) จากเกษตรกรปลูกยาสูบในสังกัดสำนักงานยาสูบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้งหมด แบ่งเกษตรกรออกเป็นกลุ่มตามเขตพื้นที่ในสังกัดสำนักงานยาสูบ ทำการสุ่มเลือกเกษตรกรจากเขตพื้นที่ในสังกัดสำนักงานยาสูบมา 1 เขต ได้เขตพื้นที่ของสำนักงานยาสูบนครพนม ประกอบไปด้วยจังหวัดนครพนม สกลนคร และบึงกาฬ หลังจากนั้นสุ่มเลือกอำเภอ

จากแต่ละจังหวัดเพื่อเป็นตัวแทนของการศึกษาตาม สัดส่วนจำนวนอำเภอของแต่ละจังหวัดได้อำเภอใน จังหวัดนครพนม 3 อำเภอ จังหวัดสกลนคร 1 อำเภอ และจังหวัดบึงกาฬ 1 อำเภอ สุ่มเลือกตำบลจากเขต พื้นที่อำเภอที่สุ่มได้อำเภอละ 1 ตำบล จากนั้นสุ่ม ตัวแทนเกษตรกรปลูกยาสูบจากในตำบลนั้นๆ ตาม สัดส่วนตามที่ต้องการคือ ได้กลุ่มตัวอย่างจากตำบล ในนครพนม 199 คน สกลนคร 65 คน และบึงกาฬ 65 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้างที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวน วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และได้รับการตรวจสอบ ความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน คือ ด้านสุขภาพ ด้านพฤติกรรม สุขภาพ และด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย แบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วย 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 คุณลักษณะส่วนบุคคลและปัจจัยนำ ประกอบไปด้วย ข้อมูลคุณลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ และข้อมูลเกี่ยวกับการทำงานปลูกยาสูบ ปัจจัยนำ ได้แก่ การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการได้รับสารนิโคตินใน ใบยาสูบ ซึ่งเป็นแบบวัดชนิดมาตรประมาณค่า (Rating scale) 4 ระดับ (จากเห็นด้วยอย่างยิ่ง ถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง) จำนวน 8 ข้อ มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นชนิดแอลฟาครอนบาช เท่ากับ 0.80 การรับรู้ความรุนแรงของสารนิโคตินในใบยาสูบ เป็น แบบวัดชนิดมาตรประมาณค่า (Rating scale) 4 ระดับ (จากเห็นด้วยอย่างยิ่ง ถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง) จำนวน 9 ข้อ มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นชนิด แอลฟาครอนบาช เท่ากับ 0.87 การรับรู้ประโยชน์ ของการป้องกันการได้รับสารนิโคตินในใบยาสูบ เป็น แบบวัดชนิดมาตรประมาณค่า (Rating scale) 4 ระดับ (จากเห็นด้วยอย่างยิ่ง ถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง)

จำนวน 7 ข้อ มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นชนิด แอลฟาครอนบาช เท่ากับ 0.77 และการรับรู้อุปสรรค ของการป้องกันการได้รับสารนิโคตินในใบยาสูบ เป็น แบบวัดชนิดมาตรประมาณค่า (Rating scale) 4 ระดับ (จากเห็นด้วยอย่างยิ่ง ถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง) จำนวน 8 ข้อ มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นชนิดแอล ฟาครอนบาช เท่ากับ 0.72

ส่วนที่ 2 ปัจจัยเอื้อ ได้แก่ การเข้าถึงแหล่ง ประโยชน์ในการป้องกันการได้รับพิษจากสารนิโคติน ในใบยาสูบ เป็นคำถามเกี่ยวกับการเข้าถึงแหล่ง ประโยชน์หรือแหล่งทรัพยากรและการบริการทาง สุขภาพของเกษตรกรปลูกยาสูบ เป็นแบบวัดชนิด มาตรประมาณค่า (Rating scale) 4 ระดับ (จาก เห็นด้วยอย่างยิ่ง ถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง) จำนวน 5 ข้อ มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นชนิดแอลฟาครอนบาช เท่ากับ 0.73

ส่วนที่ 3 ปัจจัยเสริม ได้แก่ การได้รับแรง สนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว การได้รับแรง สนับสนุนทางสังคมจากบุคลากรสาธารณสุขและการ ได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากบุคลากรสำนักงาน ยาสูบหรือสถานีใบยาสูบ โดยมีลักษณะของคำตอบ เป็นแบบให้เลือกตอบ 3 ตัวเลือก คือ ได้รับเป็นประจำ ได้รับเป็นบางครั้ง และไม่เคยได้รับเลย มีค่า สัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นชนิดแอลฟาครอนบาช เท่ากับ 0.71, 0.74 และ 0.70

ส่วนที่ 4 พฤติกรรมป้องกันการได้รับพิษจาก สารนิโคตินในใบยาสูบ เป็นแบบวัดชนิดมาตร ประมาณค่า (Rating scale) 4 ระดับ (ปฏิบัติทุก ครั้ง ถึง ไม่ปฏิบัติเลย) จำนวน 8 ข้อ มีค่าสัมประสิทธิ์ ความเชื่อมั่นชนิดแอลฟาครอนบาช เท่ากับ 0.79

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ภายหลังจากได้รับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการจริยธรรมของคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล (เอกสารรับรองโครงการวิจัย เลขที่ IRB No. MUPH 2012-143 รหัสโครงการ 109/2555) ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองในระหว่างเดือนมิถุนายนถึงเดือนกรกฎาคม 2555 โดยวิธีการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างตามโครงสร้างของแบบวัด โดยก่อนสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนการดำเนินการ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ โดยยึดหลักการพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่างในการเข้าร่วมการวิจัย เมื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเสร็จสิ้นผู้วิจัยทำการตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ครบถ้วนของข้อมูล แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ในการพรรณนาข้อมูลปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ ปัจจัยเสริม พฤติกรรมป้องกันการได้รับพิษจากสารนิโคตินในใบยาสูบ วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริม กับพฤติกรรมป้องกันการได้รับพิษจากสารนิโคตินในใบยาสูบ โดยใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) และการวิเคราะห์ถดถอยอย่างง่าย (Simple Linear Regression) วิเคราะห์ความสามารถในการทำนายพฤติกรรมการป้องกันการได้รับพิษจากสารนิโคตินในใบยาสูบของเกษตรกรปลูกยาสูบจากปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริม โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Multiple Stepwise Regression Analysis) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 คุณลักษณะส่วนบุคคลและปัจจัยนำ กลุ่มเกษตรกรปลูกยาสูบที่ศึกษา เป็นเพศชาย (ร้อยละ 51.4) มากกว่าเพศหญิง (ร้อยละ 48.6) มีอายุอยู่ในช่วง 40 - 49 ปีมากที่สุด (ร้อยละ 37.4) อายุเฉลี่ยประมาณ 49 ปี (S.D. = 8.9) เกือบทั้งหมดมีสถานภาพสมรสคู่ (ร้อยละ 96.4) ส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษา (ร้อยละ 75.4) มีรายได้ต่อปีอยู่ระหว่าง 20,000 - 300,000 บาท มีรายได้เฉลี่ยต่อปี 104,908.80 บาท (S.D.= 59,880.8) ส่วนมากมีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย (มีหนี้สิน) (ร้อยละ 42.9) กลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่งปลูกยาสูบอยู่ในช่วง 1- 20 ปี (ร้อยละ 59.9) ระยะเวลาปลูกยาสูบเฉลี่ย 20.2 ปี (S.D. = 12.8) ทั้งหมดมีสถานภาพการปลูกยาสูบโดยเป็นเจ้าของ (ร้อยละ 100) ส่วนการทำงานเก็บใบยาสูบ พบว่า กลุ่มตัวอย่างทำงานเก็บใบยาสูบ 1 วันต่อสัปดาห์มากที่สุด (ร้อยละ 45.9) และใช้เวลาเก็บใบยาสูบวันละ 2 - 4 ชั่วโมงมากที่สุด (ร้อยละ 68.9) สำหรับข้อมูลการสูบบุหรี่และข้อมูลด้านสุขภาพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่สูบบุหรี่ (ร้อยละ 67.8) และส่วนใหญ่ให้ข้อมูลว่าไม่เป็นโรคความดันโลหิตสูง (ร้อยละ 86.3)

ส่วนที่ 2 ปัจจัยเอื้อ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการได้รับสารนิโคตินในใบยาสูบ การรับรู้ความรุนแรงของสารนิโคตินในใบยาสูบ การรับรู้ประโยชน์ของการป้องกันการได้รับสารนิโคตินในใบยาสูบ และการรับรู้อุปสรรคของการป้องกันการได้รับสารนิโคตินในใบยาสูบอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 65.7, 72.6, 66.6 และ 86.3 ตามลำดับ) โดยเกือบทั้งหมดของกลุ่มตัวอย่างเข้าถึงแหล่งประโยชน์ในการป้องกันการได้รับพิษจากสารนิโคตินในใบยาสูบในระดับปานกลาง (ร้อยละ 96.0)

ส่วนที่ 3 ปัจจัยเสริม กลุ่มตัวอย่างส่วนมาก ได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว บุคลากร สาธารณสุข และบุคลากรจากสำนักงานยาสูบหรือ สถานีใบยาสูบในระดับต่ำ (ร้อยละ 47.1, 84.8 และ 87.8 ตามลำดับ) (ตารางที่ 1)

ส่วนที่ 4 พฤติกรรมป้องกันการได้รับพิษจากสารนิโคตินในใบยาสูบ สำหรับพฤติกรรมป้องกันการได้รับพิษจากสารนิโคตินในใบยาสูบ พบว่า กลุ่มตัวอย่างประมาณสองในสามมีพฤติกรรมป้องกันการได้รับพิษจากสารนิโคตินในใบยาสูบอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 63.8) รองลงมา คือ ในระดับสูง (ร้อยละ 24.9) โดยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรม

ป้องกันการได้รับพิษจากสารนิโคตินในใบยาสูบมากที่สุดในการหลีกเลี่ยงการทำงานเก็บใบยาสูบในสภาพที่ใบยาสูบเปียกชื้น คือ ตอนฝนตก ($\bar{x} = 3.78$) รองลงมา คือ ด้านการอาบน้ำหรือทำความสะอาดผิวหนัง เช่น การล้างมือ แขน ขา ด้วยน้ำและสบู่ทันทีหลังจากเก็บใบยาสูบเสร็จแล้ว ($\bar{x} = 3.70$) แต่มีพฤติกรรมป้องกันการได้รับพิษจากสารนิโคตินในใบยาสูบน้อยที่สุดในด้านการเปลี่ยนเสื้อผ้าที่ใส่ทำงานเก็บใบยาสูบเมื่อเปียกชุ่มน้ำหรือเมื่อกจากใบยาสูบโดยเปลี่ยนไปใส่เสื้อผ้าที่แห้ง ($\bar{x} = 1.16$) (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 1 พฤติกรรมป้องกันการได้รับพิษจากสารนิโคตินในใบยาสูบ (n = 329)

พฤติกรรมป้องกันการได้รับพิษจากสารนิโคตินในใบยาสูบ	\bar{x}	SD
- หลีกเลี่ยงการเก็บใบยาสูบในภาวะแวดล้อมที่เปียกชื้นฝนตก	3.78	0.41
- การดูแลสุขอนามัยส่วนบุคคล (ล้างมือ แขน และอาบน้ำ) หลังเก็บใบยาสูบ	3.70	0.56
- สวมรองเท้าบูทขณะเก็บใบยาสูบ	3.26	1.20
- สวมถุงมือยางขณะเก็บใบยาสูบ	3.22	1.19
- ซักเสื้อผ้าที่เปียกเมื่อกหรืออย่างจากใบยาสูบ	2.86	1.32
- หลีกเลี่ยงการเก็บใบยาสูบตอนเช้ามีด	2.15	1.41
- สวมเสื้อคลุมพลาสติกขณะเก็บใบยาสูบ	1.72	1.10
- เปลี่ยนเสื้อผ้าที่เปียกเหงื่อและเมื่อกหรืออย่างยาสูบมาใส่เสื้อผ้าแห้ง	1.16	0.63
พฤติกรรมป้องกันการได้รับพิษจากสารนิโคตินในใบยาสูบโดยรวม	21.9	4.10

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ของปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อและปัจจัยเสริมกับพฤติกรรมป้องกันการได้รับพิษจากสารนิโคติน
ในใบยาสูบ (n = 329)

ตัวแปร	r	p-value
ปัจจัยนำ		
- เพศ ¹	.133*	.040
- อายุ	.052	.344
- สถานภาพสมรส ¹	-.031	.577
- ระดับการศึกษา ¹	.123*	.026
- รายได้	.129*	.019
- การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการได้รับสารนิโคตินในใบยาสูบ	.076	.168
- การรับรู้ความรุนแรงของสารนิโคตินในใบยาสูบ	.254**	<.001
- การรับรู้ประโยชน์ของการป้องกันการได้รับสารนิโคตินในใบยาสูบ	.327**	<.001
- การรับรู้อุปสรรคของการป้องกันการได้รับสารนิโคตินในใบยาสูบ	-.556**	<.001
ปัจจัยเอื้อ		
- การเข้าถึงแหล่งประโยชน์ในการป้องกันการได้รับพิษจากนิโคตินในใบยาสูบ	.298**	<.001
ปัจจัยเสริม		
- แรงสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว	.262**	<.001
- แรงสนับสนุนทางสังคมจากบุคลากรสาธารณสุข	.163**	<.001
- แรงสนับสนุนทางสังคมจากสำนักงานยาสูบ/สถานีใบยาสูบ	.127**	<.001

*<.05, **<.01

ส่วนที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะส่วนบุคคล ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อและปัจจัยเสริมกับพฤติกรรมป้องกันการได้รับพิษจากสารนิโคตินในใบยาสูบ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมป้องกันการได้รับสารนิโคตินในใบยาสูบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ปัจจัยนำ ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา รายได้ การรับรู้ความรุนแรงของสารนิโคตินในใบยาสูบ การรับรู้ประโยชน์ของการป้องกันการได้รับสารนิโคตินในใบยาสูบ และการรับรู้อุปสรรคของการป้องกันการได้รับสารนิโคตินในใบยาสูบ ปัจจัยเอื้อ ได้แก่ การเข้าถึงแหล่งประโยชน์ในการป้องกันการ

ได้รับพิษจากสารนิโคตินในใบยาสูบ ปัจจัยเสริม ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว บุคลากรทางสุขภาพ และบุคลากรจากสำนักงานยาสูบหรือสถานีใบยาสูบ และพบว่าตัวแปรภายใต้ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริมที่สามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมป้องกันการได้รับพิษจากสารนิโคตินในใบยาสูบของเกษตรกรปลูกยาสูบได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ การรับรู้อุปสรรคของการป้องกันการได้รับสารนิโคตินในใบยาสูบ (b = -.669) แรงสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว (b = .401) การรับรู้ความรุนแรงของสารนิโคตินในใบยาสูบ (b = .155)

การเข้าถึงแหล่งประโยชน์ในการป้องกันการได้รับพิษจากสารนิโคตินในใบยาสูบ ($b = .513$) และการรับรู้ประโยชน์ของการป้องกันการได้รับสารนิโคตินในใบยาสูบ ($b = .274$) สามารถรวมอธิบายได้ ร้อยละ 47.8 ($R^2 = .478$) โดยพบว่าการรับรู้อุปสรรคของการป้องกันการได้รับสารนิโคตินในใบยาสูบมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันการได้รับพิษจากสารนิโคตินใน

ใบยาสูบสูงที่สุด ($\beta = -.483$) รองลงมา คือ การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว การเข้าถึงแหล่งประโยชน์ในการป้องกันการได้รับพิษจากสารนิโคตินในใบยาสูบ การรับรู้ความรุนแรงของสารนิโคตินในใบยาสูบ และการรับรู้ประโยชน์ของการป้องกันการได้รับสารนิโคตินในใบยาสูบ ($\beta = .219, .171, .156, \text{ และ } .136$ ตามลำดับ) (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 สัมประสิทธิ์ถดถอยของปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อและปัจจัยเสริมที่สามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมป้องกันการได้รับพิษจากสารนิโคตินในใบยาสูบได้อย่างมีนัยสำคัญ ($n = 329$)

ปัจจัยที่ศึกษา	R^2 - change	b	beta	t	p-value
- การรับรู้อุปสรรคของการป้องกันการได้รับสารนิโคตินในใบยาสูบ	.309	-.669	-.483	-11.55	< .001
- แรงสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว	.057	.401	.219	5.283	< .001
- การรับรู้ความรุนแรงของสารนิโคตินในใบยาสูบ	.046	.155	.156	3.621	< .001
- การเข้าถึงแหล่งประโยชน์ในการป้องกันการได้รับพิษจากสารนิโคตินในใบยาสูบ	.033	.513	.171	4.063	< .001
- การรับรู้ประโยชน์ของการป้องกันการได้รับสารนิโคตินในใบยาสูบ	.016	.274	.136	3.082	.002
Constant = 16.368	$R^2 = 0.478$	$F_{(10, 318)} = 29.078$	p-value < .001		

อภิปรายผลการวิจัย

1. พฤติกรรมป้องกันการได้รับพิษจากสารนิโคตินในใบยาสูบ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีพฤติกรรมป้องกันการได้รับพิษจากสารนิโคตินในใบยาสูบอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 63.8) ถึงสูง (ร้อยละ 24.9) ทั้งนี้เพราะโดยทั่วไปแล้วเกษตรกรปลูกยาสูบส่วนใหญ่มักให้ความใส่ใจต่อการป้องกันอันตรายจากสารเคมีปราบศัตรูพืชที่ตกค้างในใบยาสูบมากกว่าการตระหนักถึงอันตรายของสารนิโคตินในใบยาสูบ ซึ่งจากการสัมภาษณ์เพิ่มเติมของเกษตรกรยังมีข้อจำกัดในการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับพิษจากสารนิโคตินในใบยาสูบที่มีผลต่อสุขภาพ พฤติกรรม

ป้องกันการได้รับพิษจากสารนิโคตินในใบยาสูบที่พบมากที่สุด คือ การหลีกเลี่ยงการทำงานเก็บใบยาสูบในสภาพที่ใบยาสูบเปียกชื้น เช่น ขณะที่มีฝนตก รองลงมาคือ การอาบน้ำหรือทำความสะอาดผิวหนัง เช่น ล้างมือ แขน ขา ด้วยสบู่ทันทีหลังจากเก็บใบยาสูบเสร็จ แต่พฤติกรรมป้องกันการได้รับพิษจากสารนิโคตินในใบยาสูบที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุด คือ การเปลี่ยนเสื้อผ้าที่เปียกชุ่มน้ำหรือเมื่อกจากใบยาสูบ เช่น เปลี่ยนมาใส่เสื้อผ้าที่แห้งแทนเพื่อป้องกันหรือลดการได้รับสารนิโคตินในใบยาสูบ (New York Center for Agricultural Medicine & Health, 2006; Schmitt, Kouimintzis, & Kirch, 2007) ทั้งนี้เพราะ

เกษตรกรกลัวให้ข้อมูลเพิ่มเติมเสียเวลาและสิ้นเปลือง
เสื้อผ้าสำหรับใส่ทำงานเก็บใบยาสูบ

2. ปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมป้องกันการ
ได้รับพิษจากสารนิโคตินในใบยาสูบ

ปัจจัยนำ พบว่า การรับรู้ความรุนแรงของ
สารนิโคตินในใบยาสูบ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับ
พฤติกรรมป้องกันการได้รับพิษจากสารนิโคตินในใบ
ยาสูบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากการรับรู้
ความรุนแรงของโรคเป็นสิ่งที่บุคคลรับรู้ถึงภาวะ
คุกคาม (Perceived threat) ของโรคต่อสุขภาพว่ามี
มากน้อยเพียงใดและส่งผลให้มีความโน้มเอียงที่จะ
หลีกเลี่ยง (Becker, Drachman, & Kirsc, 1974)
ดังนั้นเกษตรกรปลูกยาสูบที่มีการรับรู้ความรุนแรง
ของสารนิโคตินในใบยาสูบจึงมีแนวโน้มที่จะทำ
พฤติกรรมป้องกันการได้รับพิษจากสารนิโคตินในใบ
ยาสูบของเกษตรกรปลูกยาสูบเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้อง
กับการศึกษาของเดวิด ซานโตส เมลานีย์และเมลิสซ่า
(David, Santosh, Melanye, & Melissa, 2009) ที่
พบว่าการรับรู้ความรุนแรงของการได้รับบาดเจ็บทาง
ตามีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้อุปกรณ์
ป้องกันอันตรายต่อตาของแรงงานในอุตสาหกรรม
การผลิต การก่อสร้าง และอุตสาหกรรมบริการ
ในสหรัฐอเมริกา

การรับรู้ประโยชน์ของการป้องกันการได้รับ
สารนิโคตินในใบยาสูบ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับ
พฤติกรรมป้องกันการได้รับพิษจากสารนิโคตินในใบ
ยาสูบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < .001$)
แสดงว่าการที่เกษตรกรปลูกยาสูบเห็นประโยชน์ว่า
การสวมถุงมือยาง การสวมรองเท้าบูท การใส่เสื้อกัน
ฝนหรือเสื้อคลุมพลาสติกขณะเก็บใบยาสูบ การ
อาบน้ำหรือการล้างมือ แขน ขาด้วยน้ำและสบูหลัง
เก็บใบยาสูบ รวมถึงการซักผ้าที่เปื้อนเมือกหรือยาง
จากใบยาสูบ การเปลี่ยนเสื้อผ้าที่เปียกชุ่มน้ำหรือยาง

ใบยาสูบขณะเก็บใบยาสูบ สามารถช่วยป้องกันการ
ได้รับพิษจากสารนิโคตินจากใบยาสูบได้ ซึ่งจะส่งผล
ให้เกษตรกรปลูกยาสูบทำพฤติกรรมดังกล่าวในขณะที่
เก็บใบยาสูบมากขึ้น เพราะการที่บุคคลเห็นผลของ
การปฏิบัติพฤติกรรมใดๆว่าเป็นประโยชน์และ
เหมาะสมที่สุดที่จะทำให้ตนเองไม่เจ็บป่วยจากการ
ทำงานได้จะทำให้บุคคลปฏิบัติพฤติกรรมนั้น
(Becker, Drachman, & Kirscht, 1974) ซึ่งสอดคล้อง
กับการศึกษาที่ผ่านมาที่พบว่า การรับรู้ประโยชน์ของ
การใช้อุปกรณ์ป้องกันเสียง มีความสัมพันธ์กับ
พฤติกรรมการใช้อุปกรณ์ป้องกันเสียงของแรงงาน
ปลูกพืชในเกาหลีใต้ (Youngmi Kim, Ihnsook
Jeong, & Oi-Saeng Hong, 2010) และพฤติกรรมการ
ใช้อุปกรณ์ป้องกันเสียงของแรงงานอเมริกาเชื้อ
สายเม็กซิกันในอุตสาหกรรมการผลิตเสื้อผ้าเครื่อง
แต่งกายในสหรัฐอเมริกา (Madeleine, Sally, &
David, 2002)

การรับรู้อุปสรรคของการป้องกันการได้รับ
สารนิโคตินในใบยาสูบ มีความสัมพันธ์ทางลบกับ
พฤติกรรมป้องกันการได้รับพิษจากสารนิโคตินในใบ
ยาสูบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าการที่บุคคล
รับรู้ว่าการปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันการได้รับนิโคติน
จากใบยาสูบ เช่น การเปลี่ยนเสื้อผ้าที่เปียกชุ่มเหงื่อ
หรือเมือกหรือยางจากใบยาสูบ การใส่เสื้อคลุม
พลาสติก และการสวมถุงมือยางขณะเก็บใบยาสูบจะ
ทำให้เสียเวลา ร้อนอบอ้าว อึดอัด ทำให้ทำงานไม่
สะดวก และต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้นในการซื้อ
อุปกรณ์เหล่านี้มาใช้ บุคคลจึงเพิกเฉยหรือปฏิบัติ
พฤติกรรมป้องกันน้อย (Becker, Drachman, &
Kirscht, 1974) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของแมค
คัลลาฟ ลุซส์และโรนีส (McCullagh, Lusk, & Ronis,
2002) ที่พบว่า การรับรู้อุปสรรคของการใช้อุปกรณ์
ป้องกันเสียงมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้

อุปกรณ์ป้องกันเสียงของชาวานาในสหรัฐอเมริกา และสอดคล้องกับการศึกษาของเดวิด ซานโตส เมลานี และเมลิสซ่า (David, Santosh, Melanye, & Melissa, 2009) ที่ผลการศึกษาพบว่า การรับรู้อุปสรรคของการใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายต่อตามีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายต่อตาของคนงานในอุตสาหกรรมการผลิต การก่อสร้าง และอุตสาหกรรมบริการในสหรัฐอเมริกา รวมถึงการศึกษาของออยแซง แดลและเดวิด (OiSaeng, Dal, & David, 2013) ที่พบว่า การรับรู้อุปสรรคของการใช้อุปกรณ์ป้องกันเสียงมีความสัมพันธ์กับการใช้อุปกรณ์ป้องกันเสียงของนักดับเพลิงในสหรัฐอเมริกา

ปัจจัยเอื้อ พบว่า การเข้าถึงแหล่งประโยชน์ในการป้องกันการได้รับพิษจากสารนิโคตินในใบยาสูบ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมป้องกันการได้รับพิษจากสารนิโคตินในใบยาสูบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เพราะหากบุคคลสามารถเข้าถึงแหล่งประโยชน์ได้สะดวก เข้าถึงได้ง่ายและไม่เสียเวลา จะส่งผลให้บุคคลนั้นปฏิบัติตามกรดูแลสุขภาพที่เหมาะสมได้ (Green & Kreuter, 2005) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของแมคคัลลาฟ ลุซส์ และโรนีส (McCullagh, Ronis, & Lusk, 2010) ที่ผลการศึกษาพบว่า การเข้าถึงแหล่งประโยชน์ในการป้องกันการสูญเสียการได้ยินมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมใช้อุปกรณ์ป้องกันเสียงของคนงานในไร่ที่สหรัฐอเมริกาและการศึกษาของณัฐสิณี สุขสมัย (2554) ที่พบว่า การเข้าถึงบริการทางสุขภาพมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุที่ทำงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร

ปัจจัยเสริม พบว่า การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว บุคลากรสาธารณสุข และบุคลากรสำนักงานยาสูบหรือสถานียาสูบ มีความ

สัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมป้องกันการได้รับพิษจากสารนิโคตินในใบยาสูบอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติ แรงสนับสนุนทางสังคม ได้แก่ การบอกวิธีการปฏิบัติในการป้องกันการได้รับสารนิโคตินจากใบยาสูบ การส่งเสริมให้กำลังใจ การกระตุ้นเตือน การจัดเตรียมอุปกรณ์ป้องกันให้ และการให้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้อง เป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนหรือสร้างแรงกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมดูแลตนเอง (Orem, 2001) และเป็นปัจจัยที่ได้รับจากบุคคลที่มีอิทธิพลต่อตนเอง (Green & Kreuter, 2005) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของแมเจอร์รี่ แซลลี่และเดวิด (Marjorie, Sally, & David, 2002) ที่พบว่า การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหัวหน้างาน เพื่อนร่วมงานและสมาชิกในครอบครัว มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมใช้อุปกรณ์ป้องกันเสียงของชาวไร่ที่ Midwest ในสหรัฐอเมริกา และการศึกษาของออยแซง แดลและเดวิด (OiSaeng, Dal, & David, 2013) ที่พบว่า การได้รับการเสริมแรงให้ใช้อุปกรณ์ป้องกันเสียงจากเพื่อนร่วมงานและจากองค์กรมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมใช้อุปกรณ์ป้องกันเสียงของนักดับเพลิงในสหรัฐอเมริกา

3. ความสามารถในการทำนายพฤติกรรมป้องกันการได้รับพิษจากสารนิโคตินในใบยาสูบของ ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริม การศึกษานี้พบว่าปัจจัยนำ ได้แก่ การรับรู้ความรุนแรงของสารนิโคตินในใบยาสูบ การรับรู้ประโยชน์ และการรับรู้อุปสรรคของการป้องกันการได้รับสารนิโคตินในใบยาสูบ ปัจจัยเอื้อ คือ การเข้าถึงแหล่งประโยชน์ในการป้องกันการได้รับพิษจากสารนิโคตินในใบยาสูบ และปัจจัยเสริม ได้แก่ การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว เป็นตัวแปรที่สามารถรวมอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมป้องกันการได้รับพิษจากสารนิโคตินในใบยาสูบของเกษตรกร

ปลุกยาสูบได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยอธิบายได้ร้อยละ 47.8 ผลการศึกษานี้สนับสนุนกรอบแนวคิด PRECEDE – PROCEED Framework (Green & Kreuter, 2005) ที่กล่าวว่าพฤติกรรมของบุคคล โดยเฉพาะพฤติกรรมสุขภาพได้รับอิทธิพลจากทั้ง 3 ปัจจัย คือ ปัจจัยนำซึ่งเป็นปัจจัยภายในตัวของบุคคล ปัจจัยเอื้อและปัจจัยเสริม ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอก ซึ่งการแสดงพฤติกรรมของบุคคลหรือการเปลี่ยนแปลง

พฤติกรรมของบุคคลจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อมีปัจจัยมากระตุ้นหรือจูงใจ (ปัจจัยนำ) แต่พฤติกรรมที่เกิดขึ้นอาจไม่สมบูรณ์และคงอยู่ไม่ต่อเนื่องถ้าบุคคลไม่ได้รับการสนับสนุนหรือเอื้ออำนวยให้เข้าถึงทรัพยากรหรือแหล่งประโยชน์ที่จำเป็นต่อการแสดงพฤติกรรมนั้น (ปัจจัยเอื้อ) รวมทั้ง การได้รับการเสริมแรงให้เกิดการแสดงพฤติกรรมและคงไว้ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าว

ตารางที่ 3 สัมประสิทธิ์ถดถอยของปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อและปัจจัยเสริมที่สามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมป้องกันการได้รับพิษจากสารนิโคตินในใบยาสูบได้อย่างมีนัยสำคัญ (n = 329)

ปัจจัยที่ศึกษา	R ² - change	b	beta	t	p-value
- การรับรู้อุปสรรคของการป้องกันการได้รับสารนิโคตินในใบยาสูบ	.309	-.669	-.483	-11.55	< .001
- แรงสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว	.057	.401	.219	5.283	< .001
- การรับรู้ความรุนแรงของสารนิโคตินในใบยาสูบ	.046	.155	.156	3.621	< .001
- การเข้าถึงแหล่งประโยชน์ในการป้องกันการได้รับพิษจากสารนิโคตินในใบยาสูบ	.033	.513	.171	4.063	< .001
- การรับรู้ประโยชน์ของการป้องกันการได้รับสารนิโคตินในใบยาสูบ	.016	.274	.136	3.082	.002
Constant = 16.368	R ² = 0.478	F _(10, 318) = 29.078	p-value < .001		

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

บุคลากรทางสุขภาพควรนำผลการวิจัยนี้ไปใช้ในการออกแบบโปรแกรมการสอนหรือการอบรมด้านสุขภาพเพื่อส่งเสริมการป้องกันการได้รับพิษจากสารนิโคตินในใบยาสูบของเกษตรกรปลูกยาสูบและครอบครัว เพื่อให้ตระหนักถึงความรุนแรงของพิษจากสารนิโคตินในใบยาสูบ เห็นประโยชน์ของการป้องกันและลดอุปสรรคในการปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันการได้รับพิษจากสารนิโคตินในใบยาสูบ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาการได้รับพิษจากสารนิโคตินในใบยาสูบและพฤติกรรมป้องกันการได้รับพิษจากสารนิโคตินในใบยาสูบในเกษตรกรกลุ่มอื่นๆ ได้แก่ กลุ่มเด็ก กลุ่มสตรีมีครรภ์ เป็นต้น
2. ควรทำการศึกษาผลของพิษจากสารนิโคตินในใบยาสูบที่มีต่อภาวะสุขภาพในระยะยาวในเกษตรกรปลูกยาสูบ

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณเกษตรกรปลูกยาสูบ กลุ่มตัวอย่างทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการ ศึกษาวิจัยและขอขอบคุณศูนย์วิจัยและจัดการ ความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ (ศจย.) ที่สนับสนุนทุน วิจัยในการศึกษานี้

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐลลิตี สุขสมัย.(2554). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ กับพฤติกรรมการสร้างเสริมสุขภาพในผู้สูงอายุ ที่ทำงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร* วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์) สาขาวิชาเอกพยาบาล สาธารณสุข, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สำนักงานยาสูบนครพนม.(2554). *การดำเนินงาน การจัดหาใบยาเวอร์รี่เนี่ย เบอร์เลย์ และ เตอร์กิช: สรุปการรับซื้อใบยาฤดู 2552/2553 ฤดู 2553/2554 และฤดู 2554/2555.* สำนักงานยาสูบนครพนม จังหวัดนครพนม.
- Becker, M., Drachman, R., Kirscht, J. (1974). A new approach to explain in sick-role behavior in low-income population. *The American Journal of Public Health, 64*(3), 205-216.
- Daniel, W.W. (2005). *Biostatistics : A Foundation for Analysis in the Health Sciences (8th ed.)*. New York : John Wiley & Sons.
- David, A.L., Santosh, K.V., Melanye, J.B., & Melissa, J.P. (2009). Factors influencing worker use of personal protective

eyewear. *Accident Analysis & Prevention, 41*(4), 755-762.

- Furer, V., Hersch, M., Silvetzki, N., Breuer, G.S., & Zevin, S. (2011). Nicotiana glauca (tree tobacco) in toxication two cases in one family. *Journal of Medical Toxicology, 7*(1), 47-51.
- Green, L.W., Kreuter, M.W. (2005). *Health program planning : An educational and ecological approach*. New York: McGraw Hill.
- Human Right Watch. (2014). *Tobacco's hidden children : Hazardous Child Labor in United States Tobacco Farming*. Retrieved December 3, 2014, from <http://www.hrw.org>
- Marjorie, M., Sally, L.L., David, L.R. (2002). Factors influencing use of hearing protection among Farmers : A test of the Pender health promotion model. *Nursing Research and Practice, 51*(1), 33-39.
- McCullagh, M., Lusk, S.L., & Ronis, D.L. (2002). Factors influencing use of hearing protection among farmers :a test of the Pender health promotion model. *Nursing Research, 51*, 33-39.
- McCullagh, M.C., Ronis, D.L., & Lusk, S.L. (2010). Predictors of use of hearing protection among a representative sample of farmers. *Research in Nursing & Health, 33*(6), 528-538.

- Madeleine, J.K., Sally, L.L., David, L.R. (2002). Explaining Mexican American workers hearing protection use with the health promotion model. *Nursing Research, 51*(2), 100-110.
- New York Center for Agricultural Medicine & Health, Migrant Clinicians Network. (2006). *Occupational health profile tobacco workers*. Retrieved August 5, 2011, from <http://www.cdc.gov/niosh/topics/healthcare.html>.
- Oi-Saeng, H., Dal, L.C., & David, L.R. (2013). Predictors of Hearing Protection Behavior among Firefighters in the United States. *International Society of Behavioral Medicine, 20*, 121-130.
- Orem, D.E. (2001). *Nursing : Concept of practice (4th ed.)*. Saint Louis : Mosby.
- Parikh, J.R., Gokani, V.N., Doctor, P.B., Kulkarni, P.K., Shah, A.R., & Saiyed, H.N. (2005). Acute and chronic health effects due to green tobacco exposure in agricultural workers. *American Journal of Industrial Medicine, 47*(6), 494-499.
- Schep, L.J., Slaughter, R.J., & Beasley, D.M., (2009). Nicotinic plant poisoning : Clinical Toxicology. (*Philadelphia, pa.*), 47 (8), 771-81.
- Schmitt, N.M., Schmitt, J., Kouimintzis, D.J., & Kirch, W. (2007). Health risks in tobacco farm workers- A review of the literature. *Journal of Public Health, 15*(4), 255-264.
- Trapé-Cardoso, M., Bracker, A., Grey, M., Kaliszewski, M., Oncken, C., Ohannessian, C., et al. (2003). Shade tobacco and green tobacco sickness in Connecticut. *Journal of Occupational and Environmental Medicine, 45*(6), 656-661.
- Youngmi, K., Ihnsook, J., & Oi-Saeng, H. (2010). Predictors of hearing protection behavior among power plant worker. *Asian Nursing Research, 4*(1), 10-18.